

Нікіфорова Є.Ю.

Тролінг у віртуальному просторі
(на матеріалі англійських
Інтернет-форумів).....107

Потапенко О.І., Потапенко Г.І.

Концепт «поцілунок» як символ
духовної любові у системі
української лінгвокультурології.....112

Tolochko O.Ya.

Inversion as a means of ethnically
marked and imagery elements
emphasis in the original
and translated variants
of belles-letters text (as based
on the Oles' Honchar novel "Cathedral").....116

Хренова О.В.

Онірничий дискурс у романі Новалиса
«Heinrich von Ofterdingen».....122

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ**Великдан Ю.В., Марков Д.Ф.**

Організація навчального процесу
в трудовій школі України
на початку 20-х років ХХ століття.....127

Воробйова О.П.

Управління якістю вищої
освіти як концептуальний
пріоритет сучасності.....131

Гора Н.В.

Педагогічні умови формування
професійної компетентності
майбутніх товарознавців.....134

Горохова Т.О.

Оптимізація методів навчання
граматики української мови
майбутніх учителів-словесників
на засадах текстоцентричного
підходу.....138

Жукова Г.В.

Формування логіко-математичної
компетентності у дітей старшого
дошкільного віку засобами
спостережень у природі.....142

Іванюк Г.І., Федорова С.О.

Змістово-технологічне забезпечення
формування соціальної
компетентності дітей старшого
дошкільного віку.....145

Ковальчук В.І., Костюченко В.А.

Розробка стратегії розвитку закладу
професійно-технічної освіти
в умовах ринку праці.....151

Маланюк Н.М.

Формування професійної
компетентності в студентів
коледжу (залізничників).....154

Попова О.В.

Контроль української усної
мовленнєвої компетентності
учнів старшої школи методом
навчальної дискусії.....158

Складанівський О.А., Шевчук О.В.

Засоби розвитку пізнавальної
активності як чинника становлення
експериментаторської компетенції
шляхом виконання практичних завдань
частково пошукового типу.....164

Сухенко О.А.

Альтернативні прийоми оцінювання
письмового мовлення в процесі
навчання на уроках англійської мови.....168

Царук В.П.

Фізична культура – основа формування
цінностей здорового способу життя.....172

Шевченко І.В., Кордюк О.М.

Переваги використання методики (CLIL)
в процесі навчання майбутніх вчителів
англійської мови у сучасних ВЗО України.....177

ЮРИДИЧНІ НАУКИ**Дмитрук М.М.**

К проблеме законодательной
формулировке признаков объективной
стороны несанкционированного
вмешательства в работу ЭВМ.....181

Канарик Ю.С., Банк М.Ю.

Юрисдикція суду з питань
інтелектуальної власності.....185

Чекіта В.Г.

Проблеми процедури нотаріального
посвідчення консулом договорів
про поділ майна подружжя.....188

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**Виноградчий В.І.**

Формування конкурентоспроможності
територій регіону та деякі аспекти
покращення конкурентоздатності
Херсонської області.....192

Гузь М.М., Собченко Т.С.

Органічне землеробство: проблеми
та орієнтири розвитку в Україні.....196

Жарик Є.А.

Трансформаційне лідерство
як запорука успішного
управління змінами.....200

Крайнюченко О.Ф., Полтавцев В.О.

Використання оптимальної
системи інтернет-маркетингу
в діяльності підприємства.....203

Обелець Т.В.

Концептуальні підходи до визначення
неформальної зайнятості.....207

Оксенюк К.І.

Стартап як прогресивна форма розвитку
інноваційної підприємницької діяльності.....215

Чернуха Т.Е., Ємцев В.І.

Тенденції та проблеми розвитку
ринку молочної продукції в Україні.....219

Шевчук Н.А., Тараненко Д.Ю.

Економіка підприємства
и внутрифирменное планирование.....223

Zhukova G.V.

National University of Physical Education and Sports of Ukraine

FORMATION OF LOGIC AND MATHEMATICAL COMPETENCE IN CHILDREN OF THE SENIOR PRESCHOOL AGE BY MEANS OF OBSERVATIONS IN NATURE

Summary

The article deals with the ways of logico-mathematical competence of pre-school age children by means of observation in nature. It is substantiated, that the development of cognitive activity of pre-school age children is performed more intensively under the condition of making use of observation and researches in nature. The author reveals the basics of the mathematical development of senior preschool age's children. Equal partnership of the teacher and the child is the basis of the preschooler's knowledge of value relationships with nature, with society, the world around him. The program "Child" establishes value priorities, through which adults will help the child to form as a person.

Keywords: logic and mathematical imagination, observations in nature, intellectual development, children of the senior preschool age.

УДК 373.2.011.3-053.4:316.6:005.336.2

ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іванюк Г.І., Федорова С.О.

Педагогічний інститут
Київського університету імені Бориса Грінченка

У статті подано результати вивчення змісту, технологій формування соціальної компетентності дитини старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти в умовах розбудови нової української школи. За результатами теоретичного аналізу окреслено сутність основних категорій із проблематики означеної статті та ступінь її дослідженості. Висвітлено загальна характеристика процесу соціалізації дітей, зміст і технології авторського посібника «Я і світ навколо мене» (предметне та соціальне довідник), що можуть бути принагідними в роботі вихователів закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, заклад дошкільної освіти, зміст, компетентність, соціальна компетентність, технології, навчальний посібник.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти в Україні, зокрема дошкільної, зміни соціо-культурного життя в умовах євроінтеграції є визначальними щодо пошуків відповідей на актуальні проблеми становлення і розвитку особистості. Формування соціальної компетентності дитини старшого дошкільного віку потребує осмислення на науковому та розроблення інструментарію на практичних рівнях. Сучасному суспільству необхідні критично мислячі, самостійні, творчі люди з розвиненим почуттям відповідальності, гідності, тому актуальним є створення умов для виховання соціально компетентної особистості з перших років її життя. Розбудова нової української школи потребує налагодження узгоджених взаємозв'язків між дошкільною та початковою освітою. Заклади дошкільної освіти мають спрямувати свою роботу на формування у дітей певного обсягу комунікацій, а саме знань, умінь, навичок і способів діяльності, що є необхідним для успішної соціалізації дитини. Освітній процес закладів дошкільної освіти має розлогий потенціал для формування соціальної компетентності вихованців. Відтак на сьогоднішній день необхідно постійно оновлювати зміст та методи роботи, вдосконалювати та про-

ваджувати нові універсальні технології розвитку особистості в дошкільному віці.

В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти (2012 р.) особливий акцент зроблено на соціальному вихованні дошкільника. Освітньою лінією «Дитина в соціумі» визначено обов'язковий ступінь компетентності, необхідний для продуктивного функціонування дитини у середовищі. Встановлено встановлений мінімум гармонійного розвитку дошкільника, обов'язкового для визначення його готовності до соціального життя загалом та до навчання в школі зокрема, що має супроводжуватись оновленням змісту освітньо-виховної роботи дошкільних закладів, розробкою сучасних форм і методів педагогічної діяльності, наближенням теорії до практики [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті означеної проблеми, вагомими для нас є матеріали досліджень сучасних українських учених з різних аспектів проблематики формування соціальної компетентності людини на різних етапах її становлення, а саме: вивчення мовленнєвої компетентності дитини (Н. Гавриш, А. Богуш); нова стратегія професійно-педагогічної освіти та сукупність умов, що оточують людину у навчально-виховному середовищі (Г. Іванюк)

[10, 11]; вивчення соціально-емоційного розвитку особистості, виховання соціально компетентного дошкільника (О. Кононко); вивчення ціннісних орієнтацій дошкільника (Т. Піроженко); розвиток соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років (Т. Піроженко, К. Хартман).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зауважимо, що попри значну кількість наукових праць, у педагогічних дослідженнях вивчення цієї проблеми недостатньо висвітлено. Велика відповідальність у формуванні соціально компетентного дошкільника лягає на дорослих, зокрема – на педагогів закладу дошкільної освіти. Сформованість соціальної компетентності дошкільників значною мірою залежить від адекватного програмно-методичного забезпечення та добору технологій, що використовує у своїй практиці педагог. Організуючи свою роботу, вихователь закладу дошкільної освіти має спиратись на науково обґрунтовані, методично виважені видання та планувати свою діяльність відповідно до методик, що якнайкраще підходять до формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Зауважимо, що на сьогоднішній день педагоги дошкільних закладів використовують у своїй роботі навчально-методичні посібники, які розроблені в межах окремих фахових методик. Оскільки дошкільний заклад є одним з основних інститутів соціалізації дитини, необхідне постійне вдосконалення, оновлення та моніторинг організаційно-методичного забезпечення щодо формування соціальної компетентності дитини старшого дошкільного віку.

Мета статті полягає у розкритті змісту і технологій формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Вивчення праць сучасних українських учених засвідчує, що означена проблема становить значний науковий і практичний інтерес. Освіту людини, зокрема становлення дитини в дошкільному віці, розглядаємо у взаємозв'язках з соціально-культурними, політико-економічними чинниками. Г. Іванюк у статті «Гуманістична модель навчально-виховного середовища сільської школи в теоретико-практичній спадщині О. А. Захаренка» висвітлює взаємозалежності між глобальними, соціально-культурними чинниками та освітою людини [11]. Швидкі соціально-економічні зміни в глобалізованому світі зумовлюють вироблення нових стратегій навчання й виховання молодшої генерації. Тому закономірністю є потреба уточнення нових завдань освіти та розроблення нових технологій загалом. Насамперед важливо окреслити стратегії педагогічної освіти у сучасному науковому дискурсі [10]. Відтак на сучасні освітні стратегії вплинули зміни в реальному сьогоденні. Зокрема, відбулася переорієнтація навчально-виховного процесу на формування соціально компетентної, активної особистості, що закріплено у базових нормативно-правових документах, які регламентують роботу закладів дошкільної освіти: Законі України «Про дошкільну освіту», а також оновленому «Базовому компоненті дошкільної освіти», який є Державним стандартом дошкільної освіти України [1, 9]. У ньому зведено показник набутих дитиною компетентнос-

тей перед її вступом до школи. Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, тобто спрямованості навчально-виховного процесу на досягнення соціально закріпленого результату, орієнтує освітян на цілісний і загальний розвиток дитини, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття у подальшому спеціальних знань та вмінь. Набуття компетентностей дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (ступінних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, умінь доречно застосовувати набуту інформацію. Життєво компетентний дошкільник поводить самостійно і конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях [1].

Сучасний український науковець О. Кононко визначає «компетентність», як – інтегровану характеристику особистості дошкільника основними показниками якої є: здатність орієнтуватися у нових умовах життя, пристосовуватися (освоюватися в незнайомому, набувати необхідних для повноцінного функціонування у ньому умінь і навичок, налаштовуватися на їх прийнятність до себе), впливати (реалізовувати свій потенціал, свої здібності, відстоювати власні інтереси, з користю для справи та самої себе змінювати дійсність) [6, ст. 102].

Поняття «соціальна компетентність» за визначенням О. Кононко – це цілеспрямованість на досягнення життєвого успіху, свідоме накопичення знань та соціального досвіду, застосування їх у реальному житті. Отже поняття «соціальна компетентність» певною мірою можна вживати у сенсі мудрості, досконалості, доречної актуалізації здібностей; тобто єдністю розуму, інтуїції та спостережливості дитини [6, ст. 104].

На сьогоднішній день думки науковців різняться щодо єдиного визначення структури соціальної компетентності дошкільника. У сучасному науковому доробку Т. Піроженко виділяє емоційно-ціннісний, соціально-когнітивний та комунікативний компоненти, деякі дослідники розглядають соціальну компетентність як сукупність пізнавального, ціннісного, емоційного, оцінного та поведінкового компонентів [12].

Ми погоджуємося з поглядами вчених щодо структури соціальної компетентності та розглядаємо її як сукупність чотирьох компонентів: емоційного, соціально-когнітивного, морально-ціннісного та комунікативного. Комплексне формування цих складових у процесі виховання, навчання сприятиме більш гармонійному розвитку та становленню соціально компетентної особистості.

Отже, соціалізація дитини в дошкільному дитинстві – це складний процес становлення дитячої особистості у взаємодії із соціальним оточенням. Тому, ми вважаємо, що важливою є організація роботи педагога та добір змісту і технологій, що сприятимуть розвитку соціальної компетентності дитини. Вихователю необхідно зробити доцільний підбір сучасних технологій, раціонально спланувати свою роботу та впровадити в освітній процес. Від якості добору ефективних технологій, компетентності вихователя залежить результативність реалізації завдань

щодо соціалізації дітей старшого дошкільного віку. Враховуючи вищезазначене, ми виокремили ті технології, що можуть бути використані задля формування соціальної компетентності старшого дошкільника і розробили авторський проект для використання у закладах дошкільної освіти. У студіюванні означеної проблеми виходимо з того, що комплексне інтегроване використання технологій розвитку дитини, має становити цілісну систему визначення змісту організаційного і методичного забезпечення задля формування соціально компетентної особистості в умовах діяльності закладів дошкільної освіти.

На думку А. Богуш важливою складовою соціальної компетентності є комунікативна компетентність дитини у контексті культури мовленнєвого спілкування, формування якої передбачає вирішення таких завдань: розвиток комунікативних здібностей дітей відповідно до кожного вікового періоду (емоційне спілкування з дорослими, спілкування з однолітками, ініціативне спілкування зі співрозмовником); засвоєння ввічливих форм спілкування, розвиток мовленнєвого етикету; формування культури мовлення; формування культури спілкування [3].

Як засвідчує практика проблемним аспектом у процесі формування соціальної компетентності дошкільників, вже певний час є розвиток мовленнєвої компетентності. А саме: ознайомлення дітей з художньою літературою, описові розповіді за сюжетними картинками, переказ, декламування, творче розповідання, робота з дитячою ілюстрацією тощо. Важливо усвідомити, що формування соціально компетентної особистості не можливе без мовленнєвої компетентності і має бути на першому місці серед інших видів роботи педагога в освітньому закладі [2].

У навчальному посібнику А. Богуш та Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» (розповідання за сюжетними картинками) подано:

1. Методика навчання старших дошкільників розповіді за сюжетною картиною.
2. Методичні рекомендації щодо організації мовленнєвої роботи за змістом сюжетних картин.
3. 16 конспектів занять та 16 сюжетних картинок до них.

У цьому посібнику максимально враховані потреби вихователів у навчально-методичному забезпеченні освітнього процесу згідно з нормативними документами освітніх закладів. У методичному комплекті до посібника запропоновано сюжетні картини, що відображають ознаки чотирьох пір року (погоди, життя рослинного і тваринного світу, одягу людей, сезонні турботи тощо); інтереси та обставини сучасного суспільства, в яких беруть участь діти (матеріальне та технічне забезпечення побуту, відносини між людьми у суспільстві та родині, інтереси та потреби людей різного віку тощо); взаємини між дітьми у колективі; праця дорослих та дітей у житті; професії людей та їх соціальна роль у суспільстві. Саме за умови правильно організації заняття педагогом, буде забезпечена продуктивність, успішність та усвідомлення змісту поданої теми дітьми. У методичних рекомендаціях посібника автори уникають готових конспектів занять, а подають тільки орієнтовні запитання до репродукцій, що надає змогу педагогу самостійно

сконструювати план заняття з урахуванням особливостей дітей. Також надають методичні поради вихователю щодо організації змісту картини та щодо керівництва дитячими розповідями. Такий підхід розкриває широкі можливості вихователям не тільки для розвитку мовлення дитини, а й може слугувати як засіб набуття соціальних та природничих уявлень дітей на інших видах занять задля формування соціальної компетентності дитини [4].

У сучасних дослідженнях українського науковця Н. Гавриш, соціальна компетентність дитини розглядається як інтегральна якість особистості, що складається з комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей і виявляється у соціальній активності та гуманістичній спрямованості особистості. Одним з головних засобів соціалізації дитини була й залишається книга. Актуальність проблеми оновлення методів роботи з літературними творами зумовлена зменшенням ролі книги й художнього слова в сучасному житті дитини та використання художньої книжки, як ключового засобу у вихованні, навчанні і соціалізації дитини. Погоджуючись з думкою автора, ми рекомендуємо вихователям використовувати у своїй роботі навчально-методичний комплект «Казкові стежинки», який схвалено для використання в дошкільних закладах комісією з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства і науки України. Комплект посібника складається з альбому демонстраційних картин-ілюстрацій, добірки літературних творів та методичних рекомендацій до них. Це сучасний проект, у якому педагогам запропоновано не лише тексти та методичні рекомендації щодо використання, а й що дуже важливо ілюстративну великоформатну, яскраву наочність, яка здатна оживити і збагатити соціальну та художню комунікацію дитини. Також автори розробили роздавальні картки, які є ефективним методом для навчання переказу літературних творів, засвоєння та запам'ятовування сюжетної лінії, відтворення фрагментів текстів, забезпечення свідомого сприйняття композиційних елементів (початок, середина, закінчення). Цей посібник дає вихователям можливість проводити різні за формою навчання організаційні заняття (індивідуальні, у парах, підгрупові, фронтальні). До навчально-методичного комплексу «Казкові стежинки» відібрано сімнадцять прозових текстів, але автори не обмежують вихователів у кількості, проте з власного досвіду рекомендують не подавати дітям багато творів, оскільки у дошкільному віці складно запам'ятовувати велику кількість текстів. Для забезпечення якісного виховного впливу автори вважають, що варто проводити роботу з текстом поетапно, протягом декількох днів. Літературні твори, які запропоновані авторами посібника сприяють формуванню у дітей таких важливих якостей як: доброзичливість, дружелюбність, мудрість, співчуття, уважність, чесність, чуйність. Саме розвиток цих позитивних рис характеру сприятимуть формуванню позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до навколишнього середовища та розвитку критичного мислення, що є важливими чинниками успішної соціалізації дитини [5].

На думку Т. Піроженко становлення ціннісних орієнтацій дошкільників визначаються як пріоритетні психологічні чинники розвитку та особистісного зростання дитини в сучасному соціокультурному середовищі.

Комплексний підхід формування ціннісних орієнтацій, до завдань особистісного розвитку старшого дошкільника розроблений у навчальному посібнику «Компас» для дитини старшого дошкільного віку. Використання завдань посібника допоможе педагогам, психологам у роботі з розвитку мислення дитини, пам'яті, емоцій, комунікації та її вміння регулювати власну поведінку на основі становлення регулюючої функції ціннісних орієнтацій. Пропоновані матеріали для роботи з дитиною старшого дошкільного віку відповідають вимогам Базового компонента дошкільної освіти та чинним програмам розвитку, виховання і навчання дітей старшого дошкільного віку, що затверджені Міністерством освіти і науки України. Сама назва посібника «Компас» спрямовує увагу до ключового терміну дошкільної освіти – «компетентність» та прагнення отримання кінцевого результату – різнобічно розвиненої особистості дитини. Комплексна спрямованість завдань у посібнику допоможе педагогам у роботі з різних видів діяльності дитини – ігровій, пізнавальній, художньо-образній. Завдання з посібника включають різні методи роботи з дітьми: читання, слухання, обговорення відповідей на запитання, виконання завдань за малюнками, робота за схемами. Конспекти занять посібника включають такі теми: сім'я, частя, здоров'я, дружба, співпереживання, краса природи, краса мистецтва, краса техніки, зовнішня краса, самостійність, допитливість, творчість, цілеспрямованість, впевненість, сміливість, наполегливість, гроші, любов. У додатку подано народні та рухливі ігри для дітей старшого дошкільного віку, що сприяють формуванню позитивного ставлення до спільної ігрової діяльності з однолітками та дорослими, виховують вміння діяти за зразком та бажання допомагати один одному [7].

Ми солідарні з думкою вченої та, що використання педагогами у роботі навчального посібника «Компас» сприятиме цілісному і різнобічному розвитку дітей та формуванню їх соціальної компетентності дошкільника.

Одним з основних завдань організації різних форм спілкування у соціумі має стати збагачення інструментів, засобів взаємодії, що забезпечують головний результат спілкування – розуміння себе та іншої людини.

Відтак здатність до взаємодії з іншими становить основний зміст соціальної компетенції як необхідний елемент самореалізації людини, її успішності в різних видах діяльності, прихильності до неї осіб, котрі складають її оточення. Формування цієї важливої здатності є неодмінною умовою нормального психічного розвитку дитини, а також одним з основних завдань її підготовки до навчання у школі. Організація ефективної взаємодії реалізує концепцію розвитку найважливіших життєвих навичок, таких як: спілкування, впевненість, співчуття, співпраця, вирішення проблем, запобігання конфліктам, подолання наслідків конфліктів, залагодження конфліктів, переговори, медіація, примирення,

повага до прав людини, врахування гендерних особливостей і активна громадянська позиція всіх суб'єктів освітнього простору.

У методичному посібнику до парціальної програми «Вчимося жити разом» з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років компетентність визначається як складна «особистісна характеристика дитини, що засвідчує достатню її обізнаність, уміння, вправність у певному колі питань, можна стверджувати, що життєво компетентна в соціальній взаємодії дитина здатна діяти адекватно, конструктивно, продуктивно» [8]. Зміст завдань посібника побудовано за чотири напрямки. Виконання завдань першого, другого, третього напрямків програми спрямоване на системну просвітницьку діяльність щодо формування ефективної взаємодії дошкільників із дорослими та ровесниками, на профілактику проявів агресії як моделі поведінки. Головна тема роботи першого напрямку – «Простір, дружній до дитини». Тут зазначені форми взаємодії дорослих, що збагачують досвід та сприяють усвідомленню цінності ефективної взаємодії людини серед людей. Другий-третій змістові напрями завдань містять у собі методичні рекомендації, форми та методи роботи педагога, що сприяють розвитку позитивної конструктивної взаємодії дитини з оточенням, а саме:

1. Орієнтовне перспективне планування роботи вихователя.
2. Ігри комунікативної спрямованості.
3. Психологічні вправи (етюди).
4. Твори малих форм фольклору.
5. Орієнтовна тематика та приклади розробки комплексних розвивальних занять.

Четверта змістова лінія спрямована на оперативну гуманну за суттю реакцію дорослих при виникненні агресивних проявів у дитини. Переформатування вирішення життєвих проблем на адекватні та конструктивні дії у спілкуванні з оточенням [8].

Ми опираємося на думку Г. Іванюк, що дає змогу зрозуміти важливість створення умов для взаємодії дитини дошкільного віку із соціальним оточенням, що є важливим «засобом формування життєздатної особистості» [11]. Це формування спонукало нас до пошуків нових шляхів реалізації освітніх завдань з формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. В авторському посібнику С. Федорової «Я і світ навколо мене» подано основний зміст, форми, методи щодо формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Пізнавати навколишній світ і себе в ньому дитина починає з малку. Закладені природою допитливість, бажання пізнавати нове спонукають її до безкінечних запитань. Щоб допомогти дитині пізнати і зрозуміти світ, у рамках дослідження нами був розроблений та поданий до друку проект навчального посібника «Я і світ навколо мене» (предметне і соціальне довір'ля). У посібнику подано завдання, які допоможуть пізнати дитині світ предметного і соціального довір'ля через доступні для дитячого сприйняття поняття. Вихователі дошкільних закладів можуть використовувати його для організації індивідуальних та групових занять з дітьми старшого дошкіль-

ного віку за освітньою лінією «Дитина в соціумі» Базового компонента дошкільної освіти, яка передбачає ознайомлення дітей із суспільним довкіллям, а батьки – для індивідуальних занять з дитиною вдома. З метою реалізації освітніх завдань розділу «Дитина в соціумі» всіх чинних програм розвитку, навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку навчальний посібник «Я і світ навколо мене» (предметне та соціальне довкілля) укладено за темами згідно річного плану. У кожній темі запропоновано зміст педагогічної роботи, який сприятиме поступовому пізнанню дитиною предметів та явищ навколишнього світу, розумінню причинно-наслідкових зв'язків у предметному і соціальному довкіллі. Результатом взаємодії дитини з предметним та соціальним світом має стати набуття практичних умінь і навичок, що є основою соціальної компетентності. Саме за таким принципом побудовані матеріали посібника. Запропоновано завдання для мотивації дитини до активного пізнання предметного й соціального довкілля; розширення, поглиблення й формування елементарних уявлень дітей старшого дошкільного віку про предметний світ, суспільство, рідну країну, її державні символи, звичаї та традиції українського народу; ознайомлення дітей із суттєвими ознаками й особливостями предметів, формування умінь їх називати; формування морально-етичних уявлень про взаємини з іншими людьми (дорослими й однолітками); розвитку практичних умінь діяти у предметному довкіллі, особистісної культури в довкіллі; формування основ патріотичних почуттів, громадянської свідомості; виховання поміркованого і дбайливого ставлення до соціального і предметного довкілля та ін. Переважна більшість, поданих у зошиті завдань, має практичне спрямування і призначена для формування і розвитку в дітей життєво необхідних умінь: стежити за своїм зовнішнім виглядом, берегти власні речі, обслуговувати себе, правильно поводитися у громадських місцях, із друзями тощо. Значна кількість завдань спонукає дітей до роздумів, висловлення власної думки, ставлення до тих чи інших суспільних явищ, чужих і своїх вчинків, формують самооцінку. У процесі виконання цих

завдань паралельно з пізнавальною інформацією здійснюється збагачення лексичного запасу дітей словами відповідної тематичної групи, формування умінь добирати точні слова для побудови словосполучень і речень, невеликих усних зв'язних висловлювань (розповідей, описів), що стимулює мовленнєву діяльність, збагачує мовлення дошкільників. У зошиті запропоновано завдання і для розвитку логічного мислення дітей. Це завдання на зіставлення, аналіз, розрізнення головного і другорядного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Усі завдання побудовані на основі малюнків, що відповідає віковим особливостям дітей 5-6 років. Оскільки провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра, то значну кількість завдань подано в ігровій формі. Також у посібнику подано методичні рекомендації для виконання завдань. Ми вважаємо, використання у закладах освіти навчального посібника «Я і світ навколо мене» (предметне та соціальне довкілля) допоможе при формуванні впевненості дитини в собі, зміцнюватиме почуття власної гідності.

Висновки і пропозиції. За результатами аналізу стану дослідженості в теоретичних джерелах і їх розв'язання в практиці з'ясовано, що формування соціальної компетентної дитини старшого дошкільного віку відбувається не шляхом одностороннього впливу середовища на особистість, а є результатом комплексної роботи та постійної між особистою взаємодією (педагог ↔ дитина). Формування основ соціальної компетентності у дитини, можливе за умов володіння нею знаннями про соціальні явища, події, взаємини. Ефективність вирішення дослідженої нами проблематики, значною мірою залежить від систематичного, комплексного використання підібраних та доцільних за змістом, методів та технологій, які використовують в освітньому закладі педагоги щодо формування соціально компетентного дошкільника.

У контексті означеної проблеми залишаються вивчення зарубіжного досвіду формування соціальної компетентності у старших дошкільників; підготовка сімейних пар до свідомого батьківства у руслі підготовки дітей до життя в соціальному середовищі; попередження негативних впливів оточуючого середовища на соціалізацію дітей.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4-19.
2. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К., 2006. – 327 с.
3. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А.М. Богуш. – К., 2007. – 265 с.
4. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Зпростуємо до розмови. Розповідання за сюжетними картинами: навч.-метод.комплект для дітей старш. дошк. віку: метод. посіб. та 16 картин / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. – 2-ге вид. – Київ: Генеза. – 48 с.
5. Гавриш Н.В. Казкові стежинки. Знайомимо дітей дошкільного віку з художнім словом: альб. демонстрац. картин-іл. і метод. рек. до роботи за змістом літ. творів та іл. наочн. до них / Н.В. Гавриш, С.О. Стаєнна. – Київ: Генеза, 2017. – 72 с.
6. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової прогн. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
7. Піроженко Т.О. Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника: навчальний посібник / Т.О. Піроженко, С.О. Ладівір, Л.І. Соловійова та ін. – К.: Видавничий дім «Слово», 2016. – 56 с.; іл.
8. Піроженко Т.О. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом» / Т.О. Піроженко, О.Ю. Хартман, К.В. Палієнко, М.В. Павленко. – К.: Алатон, 2016. – 112 с.
9. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/question/279-yak-osnovn-zmni-v-zakon-pro-doshklnu-osvtu> – Назва з екрану.

10. Іванюк Г.І. Нова стратегія професійно-педагогічної освіти. Європейський вимір. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pptp.kubg.edu.ua/images/2017/4/5.pdf> – Назва з екрану.
11. Іванюк Г.І. Гуманістична модель навчально-виховного середовища сільської школи в теоретико-практичній спадщині О.А. Захаренка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/pshh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/22/visnuk_33.pdf – Назва з екрану.
12. Піроженко Т.О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/4625/1/Документ_Microsoft_Office_Word.Pdf – Назва з екрану.

Іванюк А.І., Федорова С.А.

Педагогический институт
Киевского университета имени Бориса Гринченко

СОДЕРЖАТЕЛЬНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

В статье представлены результаты изучения содержания, технологий формирования социальной компетентности ребенка старшего дошкольного возраста в образовательном процессе учреждения дошкольного образования в условиях развития новой украинской школы. По результатам теоретического анализа обозначены сущность основных категорий по проблематике обозначенной статьи и степень ее изученности. Освещены общая характеристика процесса социализации детей, содержание и технологии авторского пособия «Я и мир вокруг меня» (предметная и социальная окружающая среда), которые могут быть использованы в работе воспитателей учреждений дошкольного образования.

Ключевые слова: дети старшего дошкольного возраста, заведение дошкольного образования, содержание, компетентность, учебное пособие, социальная компетентность, технологии.

Ivaniuk H.I., Fedorova S.O.

Pedagogical Institute
Borys Grinchenko Kyiv University

CONTENT-TECHNOLOGICAL SUPPORT FOR FORMING SOCIAL COMPETENCE OF CHILDREN OF THE SENIOR PRESCHOOL AGE

Summary

This article presents the results of the study of content, technologies of the social competence forming process in the children of senior preschool age in educational process of preschool education in conditions of the creation the new Ukrainian school. The work is performed on the results of theoretical analysis the essence of main categories in the context of the problem and degree of the research. The article highlights the general description of the children socialization process, content and technologies of the author's textbook «I and the world around me» (substantial and social environment), which can be useful in teachers work of pre-school educational institutions.

Keywords: children of senior preschool age, pre-school educational institution, content, competence, textbook, social competence, technologies.